

" O R I X E " Jaunaren eskutitza.

Y A K I N ' E R A K O .

Arantzazu'ko teologo jaunei.

Jaunak: ez da goizegi.

Urtebete da lenengo YAKIN bialduz karta egin zenidatela, ta nik eziñez ixilik egon bear. Orain polikitxo asi naizen ontan, erantzun labur bat ematera noazue. Galdera geiegi egin duzute liburu batekin erantzuteko ere; beraz erantzun luzeagoa geroko utzi bearoko.

Nik gaur Arantzazu Euskal-Universidade baten a-siera bezela ikusten dut, eta ez kazakarra, bere Revista eder eta guzti. Noiz egin nezaken gure egun otarako olako anetsik?

YAKIN'en idazleek bi irizpide artu ditute, obeki esan, bi jardunbide, guzion erabateko irizpide bakarra arako Campion'en ua baita: "gure baratzako utsak geron landarez bete, ál dugula; ezin badugu, besterenera joan landare eske". Guzion erdian gaudela uste dugu, ta erabateko irizpide ortatik jardunbidera gatogenezan, or okertzen gera. Zergatik ori? Edo euskera ta erdera bear aña ez dakitzagulako, edo errazale ari nai dugulako. Bi jardunbide oriek, bi lege auen eredu dira: bata "alegiñik gutxienekoa" (bi gizonen izenak dauzkat buruan), eta "alegiñik aundienekoa", (Aita Urutia, esaterako). Aukeran ni onen alderago, onengandik geiago ikasten baitut beste biengandik baiño. Ikasi, bai, ikasi, sukaldeko zokoan ere. Euskal-idaleok elkarren ikasle gera oraindik ere.

ala "aditzaren baietza". Ona emen zure susmoa garbiturik.

Bidez eta egimiñez egiten diran eztabaidatan beti ikusi izaten da argiago; naiz ta eztabaidariek erabat etorri ez. Onela izan da beti jakintzan, eta ola izango ere. Agur Lekuona Jauna, Adimenak bat etorri ez arren, biotzak beintzat elkar izan ditzagula beti Kristo'ren pakean eta euskalzaletasunean.

Fernando Mendizabal'ék (prantz.)

YAKIN'ek, ots, Arantzazu'k, jardunbide bakarra artuko ote du? Ditekena da. Beti izango dira garbizale amorratuak etamordoillozale alperrak. Agertu dira garbizale amorratuak YAKIN'en ere.

Neri Arantzazu'tik geienik gustatzen zaidan irizpidea Aita Omaetxeberria'rena da, ta jardunbidea Aita Karmel Iturria'rena, bat bakarra aipatzeko. Auek gure gizaldiko (Azkue'ren gizaldi deituko nioke) gizonak dira. Gizaldi berria asmatu nai duten oriek, gure gaiñetik pasa bearko dute. Bestalde, gogor joko da oraindik garbikerira. Geroa lekuko. Zenbaitek euskerarentzat etorkizunerako dituten ametsak egi gerta belediz, Orixe au ere mordoillozaleen artean agertu bearko ote dun idurituak artu nau.

Gure Erriak bere buruaren eder-itxusi aundia du (amor propio, pundonor, Naparroan), eta ez die biderik emango existitzen da, balore positibua ta olakoeri, euskeraz obeki jarri ditezkeela. Balore, gaiñera, bestera erabili oi da euskeraz: "ba-duzu balorea, kopeta, ausardia, ori egiteko?"

Erdal-itz asko ezin eman ditugu gaur bat-batean, baiña beste asko, bai. Esaterako: "zer da k....., idatzi nai ere ez dudan itz nazkagarri ori? Humanismo ta civilizacion, beste bi aizpa oriekin, ori da nik gorrotorik aundientsuna diodan itza; aldez aldez kristautasun jatorrari ere lekua kendu nai izan baitio. Iru itz oriek izenide edo sinonimu dira, ta gaur ere erabili ditezke adiera beretsuan. Patsutan gizabidea, bestetan eskola, instruzion, (de instruccion pública, de cultura), besteetan, metafora bera gorde nai bada, landubidea edo giza-lantzea. Nik euskeraz "gizon landugabea" lenago irakurri nun, erderaz hombre inculto baiño. Nere gaztezaroen egin nitun iztegitxoetatik, asi Axular'engandik eta Iztueta'ganaiño, Mendiburu, Kardaberaz eta beste batzuk tartean zirala, an egongo da nonbait landugabea (J.B. Agirre, Eracusaldia).

Latiñez ere, surrenetik, etzegon ongi esana: agri cultura zan batez ere, eta hominis cultura esanarazten diote. Latin klasikuz ere ez diteke esan itz ori soil soilik, bere elkarrekikoa gabe. Kikeron'ek ez luke konprenituko.

Beste adibidetxo bat. Thesis. Onak ere, jatorrizko izkuntzan, griegoan ez digu oinarririk aski ematen, ongi itsultzeko. Thesis, nik lenbizi ikasi nunez, arsis en buruz-buruzko itza zan, eta koru-maisuaren orpoa lurrean ezartzea dakarkit burura. Tithemi, Isugarren adieran "egi bat ezartzea" zan. Edozein izkuntzatan obe litzake adierazte bakarrerako itz bakarra, ta gu muga ortan gaude, asieratik ondo ipintzeko. Beraz, thesis, egi azalkizuna, egi azalbearra edo olako zerbait, egi kendurik ere, Thesis baiño errezago euskaldunarentzat.

Zertako bi itz ? Ona askoren oztopoa. Igaz galdegin zioten gure idazle jator dan "Ibar"i Parroki aundi batean, nola esango luken Asumpziño. "Zerura jasoera", arek. Ez du balio, erantzun zioten, itz bakarra bear du. Jaunakiek etzeuden ez euskeraz ez latinez geiegi jantziak. Elizak ere, bere latin mordoilloaren artean klasiku antzera ipini du kirieleisonetan. "Regina in caelum assumpta". Izkuntzak ez dira berdiñak, eta guretik erderara askotan bi alako ta geiago bear dira. Ontan utsegiteñ dute asko, idasleek. Itzen sikarrekiko legea gorde ezkeru, asko errenten da euskerara itzultzea. Ontas ba-dut zerbait esana GERNIKA'n: la ley de las palabras correlativas. Guk klasikuen antzera gauzak zeroago esan bearra daukagu. Oraingo gure inguruko izkuntza eusk mordoillokeriz beteak daude, ta gutxi erakusten digute klasikuen aldean. Eta K..... amorragarri orren izenean, guzi guzia, on eta txar, euskerara biurtzea nai dute.

Urrutiagi nos. Guk ez omen dugu 50 urteetan eser egin K..... madari madari orrengatik. Neroni jaun batek kartaz esana, eta orduko irakurtzen ziran poema ta Misal'a. Baiñan ori esanda bere urrengo artikuluan neri artusidan gizahide edo humanismo. Aurrenetik gogorregi asi ziran gastetxo oriek gure kontra, Akademi Berri batekin. Lengo akademia'k egin zun lan ia bakarra, ortografia ezarria (bestela dira Azkue'ren eta Altube'ren bakoitz-lana), txartzat eman zuten, eta ba-zirudin oso beste idea batzukin zetosala. Apurtxo bat asalatu giñan zaxrok, eta nik, bero bero, gogor xamar artu nitun. Barkatu, jaunak. Orain guga-na pixkaren bat biltzen asiak dirudite.

Guk sitzaki asko izan ditugu, baiñan eziñ eskatu digute beti. Irakurle-mota bakarra ez diteke asmatu

euskerarentzat. Erria, erria! Erri nekazariak ez du batere irakurtzen (eunetatik batek?), bestela Ipar-Amerikan, esaterako idazleek milloika aleak atera bearko litukete. Erri irakurleak bi dauzkagu gaur: matxinada aurrekoa ta ondorekoa. Nik erri nekazariarentzat poema ta Santa Kruz apaiza ditut egiñak. Beste liburuak erri irakurlearentzat, lengoarentzat; orain irugarren irakurle-mota etorri zaigu, ark aiña ez dakiña ta eskatzen ez duna. Alare, oraingo gaztediaren berotasuna ikusirik, esan liteke gure lengo erri ikasiaren einara igoko dala. Urrengo nere liburua guzientzat izango da, Jañkoak onez, baiñan ez uste izan nik atzera egingo dudarik. Geiago eskatzen diguteneri geiago eman be-ar diegu.

Gausa geiegi datozkit burura karta baterako, ta bukatsera noa. Jañkoak ongi bagaitu, luzeago itzegingo dugu.

Oraingoz, etsi esazute erantzun labur onekin.

Ormaetxea'r Nikola.

(ORIXE)

ZUMAIA'R batena.

..... Euskera pizkundearen zutarririk bikiñenetakoa egiz, zuek argitara berri dezuten aldizkari ausarta. Irarlantegiko ekatsak itxusitzen dutelarik, tamalez, eta irakurtzea zailagotzen...

Ikasle, apaiz, da orotariko jakitunen artean be-ronen zsbalketa alik eta edatuena egiten saiatu bear orain, Euskera ia-galduaren burujasoketarako biderik egokienetakoa dugun ezkeru.

Cure aldi bateko "KARDABERAZ" gazteizatzen len-umearen ondorengo mardula auxe. Bejondaiolaf Idazle berriak sortu, trebetu, citu, alkartu, ta bide batez Euskera landu, gaitu, arlogaitz bideetan barrena bultzatuz, ori lanaren bearra ta ederra! "Ave Fenix"en antzera, gure ele zarra il-ondakiñetatik berpiztera ote dijoakigun susmo ernagarri bat barruratu zaigu.